

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Лі Цзепен «Формально-естетичні засоби дизайну металевих об'єктів просторової пластики», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії (Ph.D) за спеціальністю В2 – Дизайн

**Науковий керівник: Опалєв Михайло Леонідович,
кандидат мистецтвознавства, доцент**

Дисертація, що подана на рецензування, має загальний обсяг 193 сторінки (основного тексту – 133 стор., списку використаних джерел – 172 найменувань, таблиць в додатку А – 13 стор., ілюстрацій в додатку Б – 28 стор.) і присвячена визначенню принципів формально-естетичних засобів дизайну металевих об'єктів просторової пластики, які у першій чверті ХХІ ст. інтенсивно впроваджуються в європейській урбанізований публічний простір у формах концептуальної скульптури, інсталяцій та інженерних споруд.

Дане дослідження є частиною науково-дослідної теми кафедри мультимедійного дизайну ХДАДМ «Інновації в мультимедійному дизайні в контексті науково-технологічного прогресу» (Наукова рада ХДАДМ, протокол № 02 від 19.10.2021 р.).

Зростаюча в наш час суперечність між динамічним розвитком цифрових технологій проектування й проблематикою виготовлення в натурі означених великомасштабних об'єктів, що відрізняються не тільки надскладними інноваційними структурами, але й мобільністю і мінливістю форм у середовищі, разом з недостатнім рівнем їх комплексного мистецтвознавчого аналізу свідчить на користь актуальності обраної теми дослідження. Впровадження таких об'єктів в архітектурно-ландшафтні ареали сприяє модифікації сформованої усталеної системи візуальних домінант і силуетів сучасного міста, впливає на переосмислення його образу, духу й семантики.

Метою даної роботи, сформульованої здобувачем, є виявити та теоретично обґрунтувати формально-естетичні засоби дизайну металевих об'єктів просторової пластики в сучасному європейському дизайні та мистецтві 2000–2020-тих років, визначити систему морфологічних, матеріально-технологічних, світло-просторових, інтерактивних параметрів цих об'єктів, та окреслити естетичні принципи їх застосування в художньо-проектній практиці.

Для досягнення цієї мети автором була окреслена низка завдань, починаючи з установлення ступеню вивчення означеної теми в наукових джерелах, обґрунтування джерельної бази та методів дослідження, через прослідковування історії становлення та розвитку металевих об'єктів просторової пластики від 1960-х років до початку ХХІ-го століття, виокремлення послідовних етапів розвитку, від окреслення ключових технологічних інновацій, які мають визначальне значення в формуванні

сучасного дизайну металевих об'єктів просторової пластики до розробки класифікації форм новітніх металевих об'єктів просторової пластики, геометрія яких має велику обчислювальну складність, та виявлення формально-естетичних засобів дизайну цих об'єктів. Окремо до переліку завдань дослідження автор вводить аналіз розвитку історично усталених форм металевих об'єктів просторової пластики у першій чверті ХХІ століття, що зазнали глибокої трансформації при застосуванні новітніх технологій, концентруючи увагу на засобах форми-естетики. І у підсумку автор поставив заключне завдання - виявити принципи естетики, на яких базується сучасна практика дизайну металевих об'єктів просторової пластики, та проаналізувати комплекс формально-естетичних засобів дизайну, що виступають структурними складовими зазначених принципів.

Об'єктом дослідження (згідно формулюванням дисертанта) є дизайн металевих об'єктів просторової пластики першої чверті ХХІ століття у формуванні громадських архітектурно-ландшафтних просторів. Предмет дослідження – формально-естетичні засоби дизайну металевих об'єктів просторової пластики у формуванні урбанізованого середовища.

Автор своїм формулюванням об'єкту дослідження («металеві об'єкти просторової пластики в громадсько-ландшафтних просторах») здійснив спробу узагальнити величезне існуюче різноманіття цих форм, що є, на наш погляд, позитивним в контексті теорії дизайну. Чіткі формулювання об'єкту та предмету дослідження є логічно пов'язаними і відповідають рекомендаціям і вимогам МОН України.

В цілому слід погодитися також з пунктами наукової новизни проведеного дослідження, а саме:

- запропоновано уточнене і розширене формулювання понять «просторова металева пластика», «дизайн металевих об'єктів просторової пластики»;

- окреслено періодизацію розвитку металевих об'єктів просторової пластики з початку перших радикальних експериментів з нею у 1960-х роках до кінця ХХ століття;

- обґрунтовано класифікацію методів параметричного дизайну, який набув широкої популярності у період з початку ХХІ століття;

- комплексно досліджено ключові сучасні технології, що застосовуються у створенні металевих об'єктів просторової пластики;

- детально структуровано топології новітніх форм металевої пластики першої чверті ХХІ століття;

- комплексно досліджено історично усталені форми металевих об'єктів, що перетерпіли кардинальних формальних змін під дією сучасних технологій;

- у межах проведеного формального аналізу чітко виокремлено групи металевих об'єктів просторової пластики, що характеризуються поняттями «біоморний» та «біоміметичний»;

- запропоновано зведену систему естетичних принципів у створенні

сучасних металевих об'єктів просторової пластики, які спираються не тільки на технологічні засоби, а й на концептуальні, просторово-перцептивні, матеріально-технологічні та соціально-комунікативні тенденції.

На наш погляд, слід було пункти новизни дослідження диференціювати в наступні блоки (згідно рекомендацій МОН), а саме: що дійсно зроблено вперше у порівнянні з попередніми дослідженнями, а що вдосконалено і набуло подальшого розвитку.

Теоретичне та практичне значення даної роботи сформульовано об'єктивно.

Оприлюднення результатів даної роботи відбулось на двох конференціях міжнародного та всеукраїнського рівня. Основні положення наукової роботи були опубліковані у 4 статтях у фахових збірниках України, які входять до переліку МОН України, та у 2-х збірках матеріалів наукових конференцій, що відповідає діючим вимогам.

У першому розділі «ТЕОРЕТИЧНІ РОЗРОБКИ В ГАЛУЗІ МЕТАЛЕВОЇ ПЛАСТИКИ» проаналізований стан дослідження теми, джерельна база, методи дослідження, поняттєвий апарат та етапи становлення і розвитку металеві просторової пластики від 1960-х до початку ХХІ ст.

Матеріали цього розділу свідчать про те, що дисертант здійснив ретельний історіографічний аналіз теми, базуючись на різновекторному огляді наукових досліджень попередників (науковців із США, європейських країн, України та КНР), які розглядали дизайн абстрактної скульптури, категорії математичної скульптури та арт-інсталяцій в архітектурно-ландшафтному середовищі, образність і символіку скульптурно-перформативних інсталяцій, інноваційний дизайн інженерних споруд та вплив етнокультурних традицій на дизайн предметно-просторового середовища.

Запропонований комплекс методів утворює цілісну багаторівневу модель аналізу металевих об'єктів просторової пластики.

У підрозділі «Поняттєвий апарат металеві просторової пластики» сформовано цілісну систему базових дефініцій, яка дозволяє розглядати сучасні металеві скульптури, інсталяції та гібридні форми одночасно у вимірах мистецтва й дизайну, з урахуванням їхньої просторової, функціональної та технологічної специфіки. визначено ключові поняття – «просторова металева пластика», «дизайн металевих об'єктів просторової пластики», «формально-естетичні засоби дизайну», «скульптура-інсталяція», «скульптурна інсталяція», «site-specific твір», антропоморфізм, біоморфізм – що фіксують перехід від традиційних уявлень про скульптуру до комплексних просторових середовищ і об'єктів, інтегрованих у архітектурно-ландшафтний контекст.

У другому розділі «ДИЗАЙН МЕТАЛЕВИХ ОБ'ЄКТІВ ПРОСТОРОВОЇ ПЛАСТИКИ ЄВРОПИ У ХХ-ХХІ СТОЛІТТІ» проаналізовано етапи становлення та розвитку металеві просторової пластики від 1960-х років до початку ХХ століття; формоутворення,

технології та типологія сучасної металевої скульптури; дизайн, технології та типологія сучасних металевих скульптур-інсталяцій; дизайн, технології виготовлення і структура сучасних металевих скульптур-інсталяцій; дизайн, технології виготовлення та типологія сучасних металевих інсталяцій.

В рамках означених завдань дослідження автором диференційовані і проаналізовані часові етапи становлення металевої просторової пластики (за період від 1960-х ХХ ст. до першої чверті ХХІ століття включно), які демонструють послідовний перехід від формальних експериментів до концептуально й соціально навантажених форм у публічному просторі. Таким чином, 1960-ті роки (за визначенням дисертанта) характеризуються розквітом металевої пластики у формоутворенні абстрактних сталевих скульптур, орієнтованих на автономну формотворчість, масштаб і матеріальну експресію на тлі індустріальної модернізації. У 1970-х роках до них додаються концептуальні й середовищні експерименти в галузі ленд-арту, а також «соціальна скульптура», взаємодія з ландшафтом, екологією та залучення глядача до співучасті з дизайн-об'єктом у середовищі. 1980-ті роки позначені посиленням образності та постмодерною множинністю стилів. У 1990-х відбувається системна концептуалізація та інтеграція металевої пластики в урбанізований громадський простір, актуалізується тема індустріальної спадщини, регенерації територій, брендингу міст.

Цей розділ відрізняється ретельно проведеним мистецтвознавчим аналізом великої низки досліджених об'єктів металевої пластики різного масштабу та з застосуванням інноваційних підходів до середовищного моделювання.

У третьому розділі «ПРИНЦИПИ ЕСТЕТИКИ МЕТАЛЕВИХ ОБ'ЄКТІВ ПРОСТОРОВОЇ ПЛАСТИКИ ЄВРОПИ 2000-2020-Х РОКІВ» визначені та проаналізовані концептуально-морфологічні, просторово-перцептивні, матеріально-технологічні та соціально-комунікативні принципи. Дані принципи ретельно описані автором в контексті мистецтвознавчого аналізу та проілюстровані великою кількістю впроваджених в екстер'єрне середовище металевих об'єктів просторової пластики. Особливо слід відзначити визначені дисертантом соціально-комунікативні принципи естетики просторової металевої пластики Європи ХХІ століття, які формуються як система інтерактивної участі, нарративної медіації та екологічно чутливого дизайну, що безпосередньо вбудовані у публічний простір. За твердженням автора, принцип екологічної й енергетичної чутливості проявляється в інтеграції металевих об'єктів із локальними екосистемами й «енергетикою» середовища: від використання відновлюваних джерел, перероблених металів і низькоенергетичних технологій до створення інсталяцій, що підтримують біорізноманіття, або роблять видимими природні процеси. Цей висновок додатково підкреслює своєчасність і важливість проведеного дослідження в контексті ролі дизайну у вирішенні екологічних проблем.

Недоліки, зауваження, дискусійні питання до дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи дисертацію Лі Цзепен, слід надати деякі побажання та зауваження, які мають рекомендаційний характер.

Враховуючи великий обсяг об'єктів, підданих дослідженню, слід було вказати в тексті дисертації кількість досліджених об'єктів, що підтверджує достовірність одержаних результатів. На матеріалі даного дослідження було б доцільно скласти навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Дизайн».

У таблицях додатків до розділу 2 з ілюстраціями досліджених об'єктів (скульптур, скульптур-інсталяцій та металевих інсталяцій) і скороченими назвами (морфологія, простір, матеріал, перцепція), зазначеними як ідентичний перелік формально-естетичних засобів дизайну, тобто як морфологія; просторова-композиційна організація; матеріал, світло, колір; перцептивно-образні аспекти, треба було ретельніше підійти до вербальних характеристик кожного об'єкту за цією класифікацією формально-естетичних засобів. У деяких випадках узагальнена назва характеристики «простір» не пояснює композицію інсталяції, а термін «кольорово-світлотінна атмосфера» не розкриває, з якого матеріалу виконаний об'єкт.

Пропонується розробити наочну ілюстровану схему етапів становлення і розвитку металевої просторової пластики періоду 1960 – першої чверті ХХІ століття (за матеріалами другого розділу дисертації).

Перелічені не доопрацювання ні в якому разі не знижують якість проведеного фундаментального дослідження, яке виконано дисертантом самостійно.

Дисертація Лі Цзепен за темою «Формально-естетичні засоби дизайну металевих об'єктів просторової пластики» відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій за спеціальністю В2 – Дизайн у галузі Культура і мистецтво, є завершеним науковим дослідженням, яке сприятиме поглибленню теорії та практики дизайну.

Рецензент

Кандидат архітектури, доцент

Кафедри дизайну середовища ХДАДМ

Наталія ТРЕГУБ